हाम्रो सिद्धिचरण नगरपालिका

कक्षा-३

प्रमुख सल्लाहकार:

बलराम लम्साल
(प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत)

सल्लाहकार:

फणिन्द्र बहादुर कटवाल
शाखा प्रमुख
(शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखा)

डिल्लीराम कार्की
माध्यमिक शिक्षक प्रथम श्रेणी
(सगरमाथा जनता मा.वि., ओखलढुङ्गा)

लेखन तथा सम्पादन

युवराज दाहाल

प्राविधिक सहयोग

नारायण गोपाल ढकाल
प्रा.स. (शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखा)

प्रकाशक:
सिद्धिचरण नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखा
ओखलढुंगा
कोशी प्रदेश, नेपाल

हाम्रो भनाइ

स्थानीय पाठ्यक्रम विकास तथा कार्यान्वयन मार्गदर्शन २०७६ ले कक्षा १ देखि कक्षा ८ सम्म स्थानीय सरोकारवालाको संलग्नतामा स्थानीयतहलाई पाठ्यक्रम विकास गरी कार्यान्वयन गर्ने अधिकार प्रदान गरेको छ । नेपालको संविधानको अनुसूची ८ मा आधारभूत र माध्यमिक शिक्षा सम्बन्धी स्थानीयतहको अधिकार रहने व्यवस्था रहेको छ । यही व्यवस्था अनुरुप यस सिद्धिचरण नगरपालिकाले पनि आफ्नो अधिकार र कर्तव्य बोध गरी वि.सं. २०७९ सालमा "हाम्रो सिद्धिचरण नगरपालिका" नामक स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण गरी शैक्षिक सत्र २०७९ देखि नै कक्षा १-८ मा कार्यान्वयन माल्याएको छ । उक्त पाठ्यक्रममा आधारित भई शैक्षिक सत्र २०८० देखि प्रयोगमा ल्याउने गरी यो पाठ्यपुस्तक तयार गरिएको छ ।

प्रस्तुत पाठ्यपुस्तक सिद्धिचरण नगरपालिकाद्वारा तयार पारिएको स्थानीय पाठ्यक्रम २०७९ का विषयवस्तु, क्षेत्र र क्रममा आधारित रहेर निर्माण गरिएको छ । यस पाठ्यपुस्तकमा स्थानीय पुरातात्विक, ऐतिहासिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, धार्मिक पर्यटकीय स्थलहरू तथा सेरोफेरोका महत्त्वपूर्ण स्थल एवं विषयवस्तुहरू समावेश गरिएको छ । यस पाठ्यपुस्तकमा केन्द्रीय पाठ्यक्रमले समेट्न नसकेका र स्थानीय आवश्यकताको आधारमा स्थानीय विषयवस्तुलाई समावेश गरिएको छ । यसमा धार्मिक, सांस्कृतिक विविधता भित्रको एकता, सिद्धिचरण नगरपालिका भित्रको पर्यटकीय सौन्दर्यलाई विषयवस्तु भित्र समेटिएको छ । सिद्धिचरण नगरपालिका अन्तर्गतका विद्यालयहरूबाट आधारभूत तह उत्तीर्ण गरेका विद्यार्थीले आन्तरिक वाबाह्य पर्यटकहरूलाई मार्गदर्शन गर्न सक्ने पाठ्यक्रमको अपेक्षालाई यस पाठ्यपुस्तकले समेटेको छ ।

पाठ्यपुस्तकमा बालबालिकाको उमेर, कक्षा र तहगत सिकाइस्तर फरक हुने हुनाले यस पक्षमा पनि ध्यान पुऱ्याइएको छ । पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक परिवर्तन निरन्तर प्रक्रिया भएकाले आगामी दिनमा सरोकारवाला निकाय, शिक्षक, विद्यार्थी, अभिभावक, पाठक र विद्वानहरूबाट प्राप्त रचनात्मक सुझावका आधारमा परिमार्जन गर्दै लगिनेछ । यसलाई क्रियाकलापमुखी र विद्यार्थी केन्द्रित बनाउने, रङ्गीन चित्र राख्ने र सिर्जनात्मक क्षमता वृद्धि गर्ने खालका अभ्यास सामग्री समेट्ने तथा आवश्यकता अनुसार शिक्षण निर्देशन दिइएको छ । यस पुस्तकमा क्रियाकलाप अर्न्तगत रहेका सामूहिक क्रियाकलाप तथा सिर्जना र परियोजना अर्न्तगतका निर्देशन अनुसार विविध कार्य गरी विद्यार्थीलाई शिक्षण गराउनु आवश्यक रहेको छ ।

पाठ्यपुस्तक शिक्षण सिकाइको महत्वपूर्ण साधन हो । यसबाट विद्यार्थीले पाठ्यक्रम द्वारा लक्षित सक्षमता हासिल गर्न मद्दत पुग्दछ । त्यसैले यस पाठ्यपुस्तकलाई सकेसम्म क्रियाकलापमुखी र रुचिकर बनाउने प्रयत्न गरिएको छ । प्रस्तुत पाठ्यपुस्तकमा सिद्धिचरण नगरपालिकाको सेरोफेरो, पर्यटकीय स्थलहरू, हाम्रो संस्कृति, हाम्रो आस्था, भेषभुषा लगायतका विषयवस्तुहरूलाई कक्षागत स्तरका आधारमा क्रमशः समेटिएको छ । प्रस्तुत पाठ्यपुस्तक तयार गर्ने क्रममा नगरपालिकाबाट विभिन्न समयमा प्रकाशित स्मारिका, वेभसाइट, स्थानीय विज्ञजन आदिलाई सामग्रीको स्रोतका रूपमा उपयोग गरिएको छ । जस जसका सामग्रीलाई स्रोतका रूपमा लिइएको छ, उहाँहरू धन्यवादका पात्र हुनुहुन्छ ।

अन्त्यमा यो पाठ्यसामाग्रीलाई सहयोगी सामाग्रीको रुपमा प्रयोग गर्नका साथै पाठ्यसामाग्रीमा भएका त्रुटीहरू औंल्याईदिनु भई रचनात्मक सुझावको अपेक्षा गरिएको छ ।

विषय सूची	पृष्ठ संख्या
म र मेरो वडा	१
हाम्रो धार्मिक आस्था	९
हाम्रो चाडपर्व	१७
हाम्रो भेषभुषा	२९
हाम्रो संस्कृति	३३
सिद्धिचरण पार्क	३८

पाठ १

म र मेरो वडा

१.तल दिइएको सिद्धिचरण नगरपालिकाको नक्सा हेरी आफ्नो वडा पत्ता लगाउनुहोस् ।

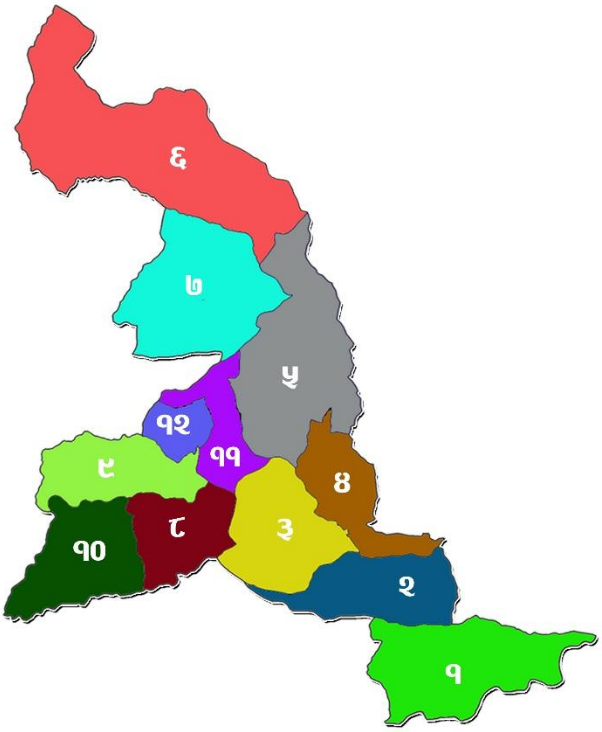

२. तलका प्रश्नहरूवारे विचार गर्नुहोस् ।

क) हाम्रो नगरपालिकाको नाम के हो ?

ख) तपाईंको वडा भित्र भएका कुनै तीनवटा टोलको नाम भन्नुहोस् ।

ग) तपाईंको घर नजिकै कसको घर रहेको छ ?

घ) तपाईं बसेको वडा हाम्रो नगरपालिकाको कति नं. वडा हो ?

३.तल दिइएको पाठ पढ्नुहोस् ।

मेरो नाम लाक्पा ङिमा शेर्पा हो । म अहिले आठ वर्षको भएँ । म तीन कक्षामा पढ्दैछु । म सिद्धिचरण नगरपालिकाको वडा नं. ७ मा बस्छु । मेरो वडाको नाम विगुटार हो । यस वडाको पूर्वमा वर्णालु, दक्षिणमा मोलुङ गाउँपालिकाको बरुणेश्वर, पश्चिममा मोलुङ गाउँपालिकाको राँगादिप र उत्तरमा जन्तरखानी पर्दछ ।

हाम्रो वडामा स्वास्थ्यचौकी, विद्यालय, वडा कार्यालय जस्ता सरकारी कार्यालयहरू रहेका छन् । साथै माझखर्क, सर्सेपु, टक्सार, धनेपु, घुन्सा, सुर्के, दोल्पु, तोजिङ, बुकेभँगेरी, फन्दपु, टोड्के, चित्रे जस्ता टोल र बस्तीहरू रहेका छन् ।

म पढ्ने विद्यालयको नाम विगुटार माध्यमिक विद्यालय हो । यो विद्यालय गाउँको बीच भागमा पर्दछ ।

बिद्यालयबाट नजिकै समथर भागमा वडा कार्यालय रहेको छ। गाउँको सबैभन्दा तल्लो भागमा पोक्तिङ खोला रहेको छ । यो खोला गाउँको सबैभन्दा होचो भाग हो ।

हाम्रो गाउँबाट पारि पट्टि बिल्दु गाउँ देखिन्छ । यो अग्लो ठाउँमा रहेको छ । गाउँको माथिपट्टि रहेको भिरमा हरियाली जङ्गल रहेको छ ।

गाउँ भन्दा तल बेसीमा धान फल्ने खेतहरू रहेका छन । तारेभिर, मझुवा, बैशाखे, चैते, ह्याकुले, र गैरीडाँडा हाम्रो गाँउको माथिल्लो भागमा रहेका लेकहरू हुन् ।

यसरी हाम्रो वडामा अग्लो होचो, समथर, लेक, बँसी मिलेर बनेको हुनाले हाम्रो गाउँ सुन्दर देखिन्छ ।

क्रियाकलाप

१) तलका प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस।

क) तपाईंको गाउँमा समथर,भिर ,कान्ला, बारी, खेत, खोल्सा के कस्ता जमिन छन् ? लेख्नुहोस् ।

ख) तपाईं घरबाट विद्यालय जाँदा कस्तो बटो हिड्नु हुन्छ ?

ग) तपाईंको विद्यालय कस्तो ठाउँमा छ ? लेख्नुहोस् ।

घ) तपाईंको वडाको वडा कार्यालय रहेको टोलको नाम लेख्नुहोस् ।

२) धर्का तानेर चित्र र शब्दको जोडा मिलाउनुहोस् ।

अग्लो,

होचो

समथर

भिरालो

३) आफ्नो वडाको विवरण भर्नुहोस ।

क) वडाको नाम...........

ख) वडा नम्बर..........

ग) सिमाना ....

घ) वडामा रहेका टोल बस्तीका नामहरू ....

४) तल दिइएको सिद्धिचरण नगरपालिका वडा नं ४ रुम्जाटारका युजन दाहालले रचना गरेको रुम्जाटार वारेको गीतलाई कक्षामा शिक्षकसँगै लय हालेर गाउनुहोस ।

रुम्जाटारको पूर्वमा छ सुन्दर ठोट्ने खोला
पश्चिममा उसै गरी वग्छ सिस्ने खोला ।
उत्तरमा वर्णालु र हरियाली वन
दक्षिणको चार्खु फाँटले तान्यो मेरो मन ।

मन्दिर, गुम्बा, अस्पताल, स्कूल गाउँ माझ,
शुक्रवारे बजार तिर घुम्न जाऔं आज
विमानस्थल, खेल मैदान आहा ! कति राम्रो
समथर भुभाग छ सुन्दर गाउँ हाम्रो ।

५) खाली ठाउँ भर्नुहोस् ।

मेरो गाउँको नाम .... हो । यो सिद्धिचरण नगरपालिकाको .... नम्बर वडा हो । मेरो वडा नगरपालिकाको .... भागमा अवस्थित छ । यहाँका मानिसहरू मुख्य गरी .... पेशा गर्दछन् । मेरो वडामा जम्मा .... वटा विद्यालयहरू छन । हाम्रो वडाको वडाध्यक्षको नाम .... हो । म मेरो वडाको .... टोलमा बस्छु ।

६) सिद्धिचरण नगरपालिकाको नक्सा हेरेर आफ्नो वडालाई पहिचान गर्नुहोस् र आफ्नो वडाको चारै दिशाको सिमाना लेख्नुहोस ।

७) चित्र बनाउनुहोस ।

विद्यालय

भिरालो पाखो

हाम्रो धार्मिक आस्था

१) तलका तस्बिरलाई चिन्नुहोस् र कक्षामा छलफल गर्नुहोस् ।

२) तलका प्रश्नहरूको उत्तर लेख्नुहोस् ।

क) तपाईंका समुदायमा रहेका धार्मिक स्थलहरूको नाम लेख्नुहोस ।

ख) तपाईंको गाउँ वा टोलमा कुनै धार्मिक मेला लाग्ने गरेको छ ? यदि छ भने उक्त मेलाबारे कक्षामा छलफल गर्नुहोस् ।

ग) तपाईं आफुले मान्ने धर्मको र धार्मिक स्थलको नाम लेखी छलफल गर्नुहोस् ।

३) तल दिइएको पाठ पढ्नुहोस् ।

हाम्रो देश नेपाल बुहजातीय, बहुभाषिक, बहुसांस्कृतिक र बहुधार्मिक देश हो । धेरै धर्म मान्ने मानिसहरू बस्ने भएको हुनाले हाम्रो देशलाई बहुधार्मिक देश भनिएको हो । हाम्रो देशमा १० भन्दा बढी धर्म मान्ने मानिसहरू रहेका छन् । हरेक धर्मको आफ्नै सांस्कृतिक विशेषता रहेको छ ।

हाम्रो सिद्धिचरण नगरपालिकामा पनि विभिन्न धर्महरू जस्तै हिन्दु, वौद्ध, किराँत, क्रिस्चियन आदि मान्ने मानिसहरू बस्दछन् । हाम्रो समाजमा फरक फरक धर्म मान्ने मानिसहरू एक आपसमा मिलेर बसेका छन् । हामी सबैले सबैको धर्मको सम्मान गर्नुपर्दछ ।

४. क) जोडा मिलाउनुहोस् ।

हिन्दु	बुद्ध जयन्ती
इसाई	तिहार
बौद्ध	इद
इस्लाम	क्रिसमस

ख) शिक्षकको सहायताले मिल्ने शब्द छानी खाली ठाउँ भर्नुहोस् ।

अ) हिन्दुहरू .... मा पूजा गर्दछन् । (मन्दिर/चर्च)

आ) बौद्धहरू .... मा पूजा गर्दछन् । (मस्जिद/गुम्बा)

इ) मुन्धुम .... धर्मको धार्मिक ग्रन्थ हो । (किरात/बौद्ध)

ई) बाईबल .... धर्मको धर्मग्रन्थ हो । (क्रिश्चियन/इस्लाम)

उ) पुराण, गीता, रामायण, महाभारत .... धर्मका पवित्र धार्मिक ग्रन्थ हुन् । (हिन्दु/बौद्ध)

ग) तल दिइएका तस्वीरहरू कुन धर्मसँग सम्बन्धित छन ? शिक्षकलाई सोधेर लेख ।

५) तल दिइएको पाठ पढी सोधिएको प्रश्नको जवाफ दिनुहोस् ।

एक दिन सिद्धिचरण नगरपालिका वडा नं. ५ मा रहेको राज्यलक्ष्मी माध्यमिक विद्यालयका कक्षा ३ का विद्यार्थीहरूलाई वडा नं. ४ रुम्जाटारको काफलबोटमा अवस्थित भगवती मन्दिरको बारेमा जानकारी लिन शैक्षिक भ्रमणमा लगिएको थियो । उक्त भ्रमणमा हाम्रो सिद्धिचरण नगरपालिका" विषयका शिक्षक पनि जानु भएको थियो । शिक्षकले विद्यार्थीहरूलाई मन्दिरमा भएका मुख्य मुख्य कुराहरू संकलन गर्ने जिम्मेवारी दिनुभयो । विद्यार्थीहरूले मन्दिरको बारेमा मुख्य-मुख्य कुराहरू यसरी संकलन गरे ।

स्थान: भगवती मन्दिर

जिल्ला: ओखलढुङ्गा

नगरपालिका: सिद्धिचरण

वडा नं.: ४

भगवती मन्दिर सिद्धिचरण नगरपालिकाको वडा नं. ४ रुम्जाटारको काफलबोटमा रहेको छ । यो मन्दिर हाम्रो बिद्यालयबाट दक्षिणतर्फ पर्दछ र बिद्यालयबाट मन्दिर पुग्न करिब आधा घण्टा लाग्दछ । भगवती मन्दिर एउटा ठूलो रुखमुनी अवस्थित छ ।

मन्दिर सँगै छेउमा आकर्षक पार्क पनि निर्माण गरिएको छ ।

यस मन्दिरमा देवी भगवती र गणेशको मूर्ति रहेको छ । मन्दिर वरिपरिको वातावरण मनमोहक र आकर्षक रहेको छ । यस मन्दिरमा दसै तथा अन्य महत्वपूर्ण चाडपर्वमा भक्तजनहरू पूजाआजा गर्दछन् । मन्दिर आसपास खेतीयोग्य जमिन तथा घरहरू रहेका छन् ।

विद्यार्थीहरूले मन्दिरको वारेमा मुख्य कुरा टिपिसकेपछि शिक्षकले पालैपालो टिपोट गरिएका कुरा प्रस्तुत गर्न लगाउनु भयो । सबैले आफ्नो प्रस्तुति गरेपछि शिक्षकले त्यहाँ देखिएका थप कुराहरू टिपोट गर्न लगाउनु भयो वेलुकीपख सबै विद्यार्थीहरू आ-आफ्नो घर फर्किए ।

५) माथि दिइएजस्तै तपाईंको वडामा रहेका विभिन्न धर्मका धार्मिक स्थलहरूको भ्रमण गरी अवलोकन गर्नुहोस् र उक्त धार्मिक स्थलको नाम र रहेका स्थान लेख्नुहोस् ।

हाम्रो चाडपर्व

१. तलका तस्बिरहरू हेर्नुहोस र कक्षामा छलफल गर्नुहोस् ।

२. तलका प्रश्नहरूको उत्तर लेखि कक्षामा छलफल गर्नुहोस् ।

क) तपाईंको परिवारमा मनाइने चाडपर्वहरूको नाम लेख्नुहोस् ।

ख) तपाईंको वडामा मनाइने महत्वपूर्ण चाडपर्व र जात्राबारे एक अनुच्छेद लेखेर कक्षामा छलफल गर्नुहोस् ।

ग) बुद्ध जयन्ती कहिले मनाइन्छ ? लेख्नुहोस् ।

घ) तिहार कसरी मनाईन्छ ?लेख्नुहोस् ।

३. तल दिइएको पाठ पढ्नुहोस र दिइएको क्रियाकलाप गर्नुहोस् ।

हामी नेपालीहरू संस्कृतिमा धनी छौं । विविधतामा एकता हाम्रो विशेषता हो । हाम्रो नगरपालिकामा विभिन्न किसिमका चाडपर्वहरू मनाईन्छ ।

दसैं, तिहार, बुद्ध जयन्ती उधौली, ल्होसार, चण्डीनाच, गाईजात्रा,तिज, महाशिवरात्री, श्रीपञ्चमी, नयाँबर्ष, माघे संक्रान्ति, क्रिसमस, होली, मातातिर्थ औंसी, हरिशयनी एकादशी, जनैपूर्णिमा, कृष्णाजन्माष्टमी आदि हाम्रा महत्वपूर्ण चाडपर्वहरू हुन । हामीले मनाउने धार्मिक र सांस्कृतिक चाडपर्व हाम्रा महत्वपूर्ण सामाजिक सम्पति हुन् ।

चाडपर्वहरूले हामीलाई सत्कर्म तर्फ डोहोराउने तथा पारिवारिक र सामाजिक सम्बन्ध थप मजवुत पार्दछन् ।

४. युविज सिद्धिचरण नगरपालिका वडा नं. ३ मा बस्छन् । उनले आफ्नो समुदायमा मनाउने चाडपर्वको तालिका निम्न तरिकाले बनाए ।

चाडपर्व	मनाउने तरिका
• दसैं • तिहार • सकेला/चण्डी नाच	• दुर्गापूजा गरेर, टिका लगाएर • देउसी भैलो खेलेर, काग, कुकुर, गोरु, गाई र दाजुभाइको पूजा गरेर । • पुर्खाहरूको नाममा गीत गाउँदै विभिन्न सिलिहरूमा नाचेर

क) तपाईं पनि युविजले जस्तै आफनो घरपरिवार र समुदायले मनाउने चाडपर्वहरू र मनाउने तरिका बारे निम्नअनुसारको तालिका बनाउनुहोस ।

चाडपर्व	मनाउने तरिका
अ)	अ)
आ)	आ)
इ)	इ)
ई)	ई)
उ)	

ख) शिक्षकको सहायता र भित्ते पात्रो हेरेर भाद्र महिनामा मनाइने चाडपर्वको नाम र मनाइने दिन तलको तालिकामा लेख्नुहोस् ।

चाडपर्वको नाम	मनाइने दिन

५. तलका चाडपर्वहरू कुन महिनामा पर्दछन साथीहरुसँग छलफल गरी लेख्नुहोस् ।

क) तमु ल्होसार

ख) दसैं

ग) क्रिसमस

घ) उभौली

ङ) सोनाम ल्होसार

च) ग्याल्पो ल्होसार

छ) बुद्ध पूर्णिमा

ज) तिहार

६. जोडा मिलाउनुहोस् ।

क) राई	क) ल्होसार
ख) ब्रम्हाण, क्षेत्री	ख) लाखे जात्रा
ग) गुरुङ, शेर्पा, तामाङ	ग) सकिला
घ) नेवार	घ) देवाली

ख) खाली ठाउँमा मिल्ने शब्दहरू लेख्नुहोस् ।

(जमरा, गुरुङ, तीज)

अ) दसैंमा टीका र .... लगाईन्छ ।

आ) विवाह गरेका छोरीचेलीहरू .... मा माइत जान्छन्

इ) तमू ल्होसार .... जातीले मनाउने चाड हो ।

७. जोडा मिलाउनुहोस् ।

क) श्रीपंचमी	जर्नै फेर्ने दिन
ख) ग्याल्पो ल्होसार	तिलको लड्डु, घिउ, चाकु खानेदिन
ग) जनै पूर्णिमा	शेर्पाहरूको नयाँ वर्ष
घ) माघे संक्रान्ति	अक्षरारम्भ गर्ने दिन

८) तलको पाठ पढ्नुहोस् ।

रोशनको घर सिद्धिचरण नगरपालिका वडा नं. ८ सल्लेरीमा पर्दछ । उनको घर नजिकै चम्पादेवी मन्दिर रहेको छ । यो मन्दिरमा हरेक वर्ष हरिबोधनी एकादशीको दिन देखि पञ्चमीको दिन सम्म मेला लाग्ने गर्दछ । यस अवसरमा विभिन्न ठाउँबाट मन्दिरको दर्शन गर्न र मेला भर्न हजारौं भक्तजनहरू आउने गर्दछन् । मन्दिर नजिकै एउटा सानो खोला पनि रहेको छ । वरपर हरियाली जङ्गल रहेको यस स्थान मनोरम दृष्यले भरिपूर्ण छ ।

क) तलका प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् ।

अ) चम्पादेवी मन्दिर कहाँ पर्दछ ?

आ) चम्पादेवी मन्दिरमा कहिले मेला लाग्दछ ?

इ) हरिबोधनी एकादशी कुन महिनामा पर्दछ ?

ई) चम्पादेवी मन्दिरमा कति दिन मेला लाग्दछ ?

९. तपाईंको घर परिवारमा मनाईने चाडपर्वमा खाईने विशेष खानेकुराको नाम आफ्नो अभिभावकलाई सोधेर लेख्नुहोस र कक्षाकोठामा साथीहरूसँग छलफल गर्नुहोस् ।

१०) तलको पाठ पढ्नुहोस् ।

शिखा धमला सिद्धिचरण नगरपालिकाको वडा नं. १० बेतिनीमा बस्छिन् । आज उनको विद्यालयमा गुरुले कक्षा तीनका विद्यार्थीहरूलाई आफुलाई मनपर्ने चाडपर्वबारे जानेका कुरा लेख्न लगाउनु भयो । शिखाले आफुलाई मनपर्ने चाडवारे यसरी लेखिन :

मलाई मनपर्ने चाडपर्व होली हो । हाम्रो गाउँमा “होली” सबैभन्दा धुमधाम सँग मनाईन्छ ।

फागु पूर्णिमामा पर्ने यो पर्व रंगहरूको पर्व पनि हो । यस दिन टोल भरिका मानिस जम्मा भएर विभिन्न रङगहरू लगाएर खुसीयाली र हर्षोल्लासका साथ यो पर्व मनाउँदछौं ।

रमाइलो गर्ने,नाचगान गर्ने र मिठो खानेकुरा खाएर यो पर्व मनाउने भएकोले नै मलाई होली पर्व मन पर्छ ।

क) शिखाले जस्तै तपाईंलाई मनपर्ने कुनै एउटा चाडपर्वको वारेमा एक अनुच्छेद लेख्नुहोस् ।

११) भुमे पूजा बारे तलको पाठ पढ्नुहोस् ।

मेरो नाम निप्सुहाङ राई हो । मेरो घर सिद्धिचरण नगरपालिका वडा नं. ७ सर्सेपु, विगुटारमा पर्दछ । हाम्रो गाउँमा प्रत्येक वर्ष मङ्सिर र बैशाखमा उधौली र उभौली पर्व मनाउँछौ । यस पर्वको अवसरमा भुमे पूजा समेत गरिन्छ ।

यस दिन हामी प्रत्येक घरबाट भुमे पूजा गर्नको लागि गाउँको सिरानमा रहेको भुमेथानमा जान्छौ । भुमे पूजा भूमिको पूजा हो । भुमेथानमा दुईवटा थानको स्थापना गरिएको हुन्छ । एउटा थान भुमेथान हो भने अर्को थान सुसुथान (शिकारी थान) हो । यी थानहरूमा कुखुरा चढाउने चलन छ । भुमे पूजामा खास गरी लगाएको अन्नवाली राम्रो होस,

अन्नको सह होस, बाली नालीमा किरा नलागोस, खाद्य वालीमा प्राकृतिक प्रकोप नलागोस भनेर प्रकृतिको पूजा गरिन्छ ।

क) तलका प्रश्नहरूको उत्तर लेख्नुहोस् ।

अ) निप्सुहाङको गाउँमा कुन पर्व मनाउने चलन छ ?

आ) उधौलि कुन महिनामा मनाईन्छ?

इ) भुमेथानमा कतिवटा थानको स्थापना गरिएको हुन्छ ?

इ) भुमेपूजा किन गरिन्छ ?

१२) निप्सुहाङको गाउँमा भुमे पूजा मनाए जस्तै तपाईंको समुदायमा मनाइने पर्वको वारेमा कक्षामा छलफल गुर्नहोस् ।

१३) तल दिइएका क्रियाकलाप कुन पर्वसँग सम्बन्धित छन् । सोधखोज गरेर लेख्नुहोस् ।

क) कन्दमूल तिलको लड्डु खाने गरिन्छ ।

ख) गाईको पूजा गरिन्छ ।

ग) गणेशकुण्डमा मेला लाग्दछ ।

घ) अविर र रंग प्रयोग गरेर पर्व मनाईन्छ ।

ङ) साकेला नाचिन्छ ।

१४) ओखलढुङ्गा बजार क्षेत्रमा मनाईने लाखे जात्रा सम्बन्धी तल दिइएको पाठ पढ्नुहोस् ।

नेवार समुदायमा विभिन्न प्रकारका नाच एवं जात्राहरूको प्रचलन रहेका छन् । यी नाचहरूमध्ये लाखे नाच धेरै रोचक हुन्छ । मुख्य गरी ओखलढुङ्गा बजार क्षेत्रमा प्रचलित यो नाच वडा नं. ४ रुम्जाटारमा समेत मनाइन्छ ।

लाखे नाच विशेष गरेर ढोलक, झ्याली, हार्मोनियम, बाँसुरीको ताल र धुनमा नाच्ने गरिन्छ । लाखे नाचका क्रममा स्थानीय लोकभाका, स्थानीय भेषभुषा र

चालचलन एवं रोपाई जात्रा देखाउँदै समाजका विभिन्न विकृति माथि व्यंग्य प्रहार गर्ने गरिन्छ । यसरी देखाईने लाखे नाच हेर्नका लागि नगरपालिकाका अन्य वडा तथा छिमेकी गाउँपालिकाबाट समेत हजारौंको संख्यामा ओखलढुङ्गा बजारको गणेश मन्दिर अगाडि उपस्थित हुने गर्दछन् ।

क) तलका प्रश्नहरूको उत्तर दिनुहोस् ।

क) लाखे नाच नाच्दा अनुहारमा के लगाउने गरिन्छ ?

ख) के तपाईंले कहिल्यै लाखे नाच हेर्नु भएको छ ? कक्षामा छलफल गर्नुहोस् ।

ग) शिक्षकको सहयोगमा कक्षामा लाखे नाचको अभिनय गर्नुहोस् ।

हाम्रा भेषभुषा

१. तलका तस्वीरमा दिइएका भेषभुषाहरू कुन समुदायसँग सम्बन्धित छ लेख्नुहोस ।

शेरसिङ पोक्ता

छिरिङ्ग किङखाप स्योमुङ

फिङ्स्या/थाङस्या

छुवा

कारा

स्याङ्शिल

तेतुङ

खेन्ज्यार

चाम्फुरी (पियालक्चो)

हाकुपटासी

नारी मोक्ते

२. तलका प्रश्नहहरूको उत्तर लेख्नुहोस ।

क) तपाईंको गाउँघरमा मानिसहरूले कुन-कुन पर्वमा के-के लगाउँछन् ? कक्षामा छलफल गरी लेख्नुहोस् ।

ख) तपाईंलाई मन पर्ने पहिरन कुन हो ? लेख्नुहोस् ।

३. तलको पाठ पढ्नुहोस् ।

आफ्नो रीतिरिवाज र चलनअनुसार लगाइने लुगा, कपडा र गहनाहरूलाई भेषभुषा भनिन्छ । हाम्रो नगरपालिकामा विभिन्न जात जातिहरूले आ-आफ्नो पहिचान झल्कने किसिमको भेषभुषा लगाउँदछन् । एउटै जातिको पनि पर्व,पूजा र जात्रा अनुसार फरक फरक भेषभुषा हुन्छन । भाषा, संस्कृति र भेषभुषा हाम्रा अमुल्य सम्पत्ति हुन् ।

हाम्रो विभिन्न चाडपर्व र उत्सवहरू जस्तै दसैं, तिहार, तिज, ल्होसार, उभौली, उधौली तथा अन्य जात्राहरूमा विभिन्न जातजातिहरूले आ-आफ्नो भेषभुषा लगाउँदछन् । दौरा सुरुवाल, कोट, टोपी ,वख्खु, चौवन्दी, चोलो, सारी, केड्मा, आंगी, नारीमोक्के, गोइलो, फरिया, हाकुपटासी आदि हाम्रा प्रचलित भेषभुषा हुन् ।

४.क) तलका प्रश्नहरूको उत्तर लेख्नुहोस्

अ) तपाईंलाई मन पर्ने लुगा कुनु कुन हुन् ?

आ) तपाईंको घरपरिवार लगाईने कुनै ५ भेषभुषाको नाम लेख्नुहोस् ।

इ) तपाईंको समुदायका मानिसहरूले कुन कुन भेषभुषा लगाउँछन् ? लेख्नुहोस ।

ई) तपाईंको गाउँघरमा मानिसहरूले कुन-कुन पर्वमा के के लगाउँदछन ? आफ्ना अभिभावकसँग सोधेर लेख्नुहोस् ।

जस्तैः लाखेजात्रा-मुकुन्डो

साकेला नाचः दौरा,सुरुवाल, टोपी, सारी, चोलो, पटुका

ख) तलका भेषभुषाहरू कुन-कुन जातिले लगाउँदछन् । जोडा मिलाउनुहोस् ।

हाकुपटासी

दोचा

नारि मोक्ते

केङमा

५. शिक्षकको सहायताले खाली ठाउँमा मिल्ने शब्द भुर्नहोस् ।

क) दाइ .... लगाउनुहुन्छ । (कोट/चोलो)

ख) सुन चाँदीबाट .... बनाइन्छ । (गहना/पोसाक)

ग) बुबा .... लगाउनुहुन्छ । (दौरा सुरुवाल/फरिया)

घ) मुलुप्चा .... जातिको कपडा हो (तामाङ/राई)

ङ) बुलाकी महिलाले .... मा लगाउने गहना हो । (नाक/कान)

६. अभिभावक वा शिक्षकको सहयोगमा तपाईंको समुदायका बसोबास गर्ने कुनै पाँच जाजातिको अध्ययन गरी निम्न शीर्षकमा तालिका बनाई देखाउनुहोस् ।

५.तपाईंको समुदायमा बसोबास गर्ने कुनै पाँचवटा जातजातिको बारेमा निम्न शीर्षकमा तालिका बनाइ देखाउनुहोस ।

क.सं.	जातजाति	बोल्ने भाषा	भेषभुषा	चाडपर्व

७. तपाईको गाउँ अथवा नजिकैको कुनै गाउँमा लाग्ने धार्मिक वा सांस्कृतिक मेला पर्वको अभिभावकसँग भ्रमण गरी अवलोकन गर्नुहोस् र त्यस मेला वा पर्वमा विभिन्न मानिसहरूले लगाएका भेषभुषाको वारेमा टिपोट गरी कक्षामा छलफल गर्नुहोस् ।

हाम्रो संस्कृति

१. तल दिइएको तस्बिरहरु हेर्नुहोस र कक्षामा छलफल गर्नुहोस् ।

२. तलका प्रश्नहरू बारे कक्षामा छलफल गरी लेख्नुहोस् ।

क) उपनयन भनेको के हो ?

ख) हङसिलि बारे सुन्नुभएको छ ? लेख्नुहोस ।

ग) स्याब्रु नाच कुन जातिको हो ?

४) तीज पर्व कसले मनाउँदछन् ?

३. तल दिइएको पाठ पढ्नुहोस् ।

हामी नेपालीहरू संस्कृतिमा धनी छौं । हाम्रो नगरपालिकामा विभिन्न जाजातिका आ-आफ्नै संस्कृति रहेको छ । हामीलाई आफ्नो संस्कृति प्यारो लाग्छ । संस्कृति हाम्रो पहिचान हो । भेषभुषा, भाषा,नृत्य, आस्था, मूल्यमान्यता ,संस्कार, खानपान, रहनसहनको समग्र रुपनै संस्कृति हो ।

हाम्रो संस्कृति जातजाति ,स्थानविशेष, धार्मिक मूल्यमान्यता, परम्परा अनुसार फरकफरक हुन्छ । यस्तो अवस्थालाई सांस्कृतिक विविधता भनिन्छ । साँस्कृतिक विविधता हाम्रो समाजको सुन्दर पक्ष हो ।

४. क) तपाईं बसेको समुदायका मानिसहरूमध्ये कुनै एक जाजातिको बारेमा शिक्षक वा अभिभावकसँग सोधेर तलको विवरण भर्नुहोस् ।

अ) जातजातिको नाम:

आ) बोल्ने भाषा:

इ) मान्ने धर्म:

ई) लगाउने भेषभुषा र गरगहना:

उ) मनाउने चाडपर्व

ख) जोडा मिलाउनुहोस् ।

त्रिपिटक	हिन्दु
रामायण	बौद्ध
मुन्धुम	इसाइ
बाइवल	किराँत

५. तल दिइएको पाठ पढी दिइएको प्रश्नहरूको उत्तर दिनुहोस् ।

सिद्धिचरण नगरपालिका भित्र बसोबास गर्ने वायुङ राई जातिको साँस्कृतिक नृत्यलाई हङसिलि भनिन्छ ।

यो नाच विशेष गरी वायुङ राई समुदायले आफनो घरमा पितृ कार्य गर्दा नाच्ने गरिन्छ । पितृ कार्य (हङ) गर्दा मसिचा र मसिमी झ्याम्टाको तालमा नाच्दछन् । उनीहरूसँगै अन्य व्यक्तिहरू पनि सार मिलाएर नाच्ने गर्दछन् ।

क) तपाईंको आफ्नो समुदायमा हङसिलि जस्तै कुनै सांस्कृतिक नृत्य छ भने उक्त नृत्यबारे अभिभावकसँग सोध्नुहोस् र मुख्य मुख्य कुरा टिपोट गरी कक्षामा छलफल गर्नुहोस् ।

ख) तामाङ्ग समुदायको मौलिक बाजाको नाम डम्फुहो । यो बाजा बिभिन्न संस्कार , चाड र बिशेष अवसरहरूमा बजाईन्छ । मौलिक बाजा डम्फुको तालमा सेलो गीत गाउने गरिन्छ । यसलाई तामाङ सेलो भनिन्छ ।

डम्फुजस्तै तपाईंको समुदायको कुनै मौलिक बाजाबारे कक्षामा छलफल गर्नुहोस् र उक्त बाजाको चित्र बनाउनुहोस ।

६. तलको पाठ पढ्नुहोस र दिइएको निर्देशन बमोजिम क्रियाकलाप गर्नुहोस् ।

सबिन दाहाल सिद्धिचरण नगरपालिकामा बस्दछन् । उनको परिवारले हिन्दु धर्म मान्दछ । उनको समुदायमा हिन्दु धर्म अनुसारका सोह्र संस्कार रहेका छन् । एकदिन शिक्षकले कक्षामा सबिनलाई उनको घरपरिवारमा सम्पन्न हुने केही संस्कारबारे अभिभावकसँग सोधेर आउन भन्नुभयो । भोलिपल्ट सविनले अभिभावकसँग सोधेर ल्याएका कुराहरू निम्न बमोजिम कक्षामा प्रस्तुत गरे ।

न्वारानः शिशु जन्मिएको एघारौँ दिनमा ज्योतिषशास्त्र अनुसार बच्चाको नाम राख्ने कर्मलाई न्वारान भनिन्छ ।

अन्नप्राशनः बच्चा ६-७ महिनाको भएपछि अन्न खुवाउन शुरु गरिने संस्कारलाई अन्नप्राशन भनिन्छ ।

व्रतबन्धः जनै ग्रहण गर्ने धार्मिक प्रक्रियालाई ब्रतबन्ध भनिन्छ । बालकको उमेर ८ वर्ष पूरा भएपछि ब्रतबन्ध गरिन्छ ।

क) तपाईंको परिवारमा माथि सविनको परिवारले जस्तै आफ्नो जात र धर्म अनुसार गरिने संस्कारहरूको बारेमा अभिभावकसँग सोधपुछ गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

ख) तपाईंको कक्षामा अध्ययन गर्ने तपाईंका साथीहरू विभिन्न जाति र धार्मिक समुदायबाट आएका हुन सक्छन् । आफ्ना साथीहरूको जात र धर्मअनुसारका विभिन्न संस्कार र प्रचलनहरूबारे साथीहरूलाई सोधेर लेख्नुहोस् ।

सिद्धिचरण पार्क

१. तल दिइएका तस्वीरका स्थानहरू चिन्नुहोस् र नाम लेख्नुहोस् ।

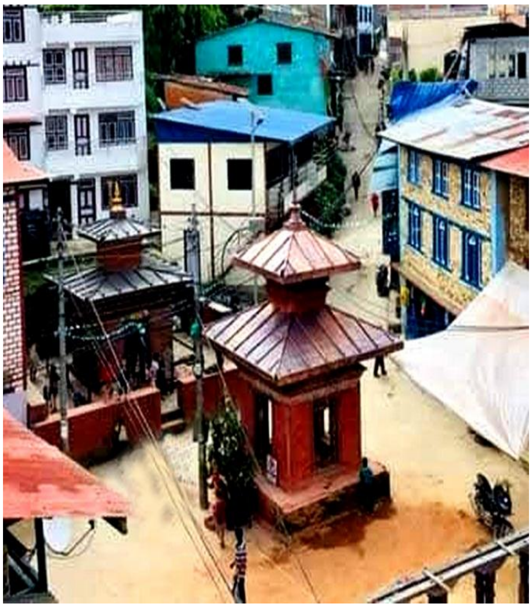

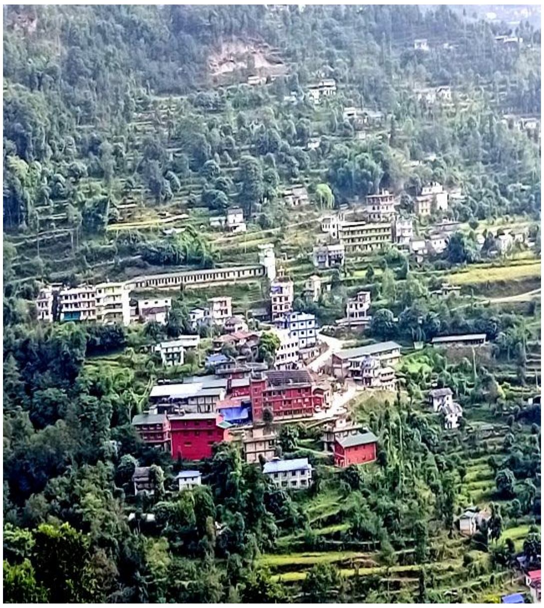

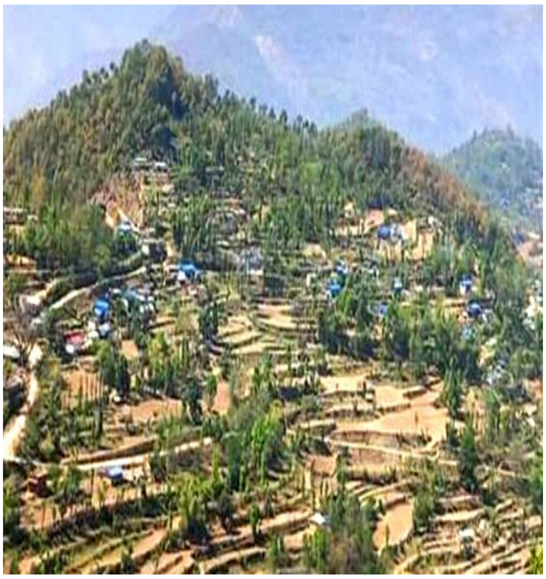

२. तल दिइएका प्रश्नहरूबारे कक्षामा छलफल गर्नुहोस् ।

क) तपाईंको गाउँमा रहेको कुनै एक प्रसिद्ध स्थलको नाम बारे कक्षामा छलफल गर्नुहोस् ।

ख) तपाईंलाई युगकवि सिद्धिचरण श्रेष्ठको बारे के थहा छ? कक्षामा छलफल गर्नुहोस् ।

ग) तपाईं कतै घुम्न जानुभएको छ ? छ भने कोसँग र कुन ठाउँ घुम्न जानु भएको छ । छलफल गर्नुहोस् ।

घ) हाम्रो जिल्लाको नाम के हो ?

३) तल दिइएको पाठ पढ्नुहोस् ।

सिद्धिचरण पार्क सिद्धिचरण नगरपालिका वडा नं. १२ मा पर्दछ । यो स्थान युगकवि सिद्धिचरण श्रेष्ठको जन्मस्थल भएको हुनाले उहाँकै नामबाट यो पार्कको नाम सिद्धिचरण पार्क राखिएको हो । यहाँ सिद्धिचरण श्रेष्ठको पूर्ण कदको सालिक रहेको छ ।

सिद्धिचरण पार्कको छेउमा प्रसिद्ध ढुङ्गाको ओखल रहेको स्थानमा ओखलढुङ्गा पार्क रहेको छ । यही ढुङ्गाबाट नै हाम्रो जिल्लाको नाम ओखलढुङ्गा रहन गएको हो । मल्लकालीन समयमा काजी भिम मल्लका सेनाहरूले

यही ढुङ्गाको ओखलमा धान कुटी चामल बनाएर खाना खाएको भन्ने किंवदन्ती पाईन्छ ।

ढुङ्गाको ओखलमा भएको छेउमा धान कुट्दै गरेका दुई जना भीम मल्लकालीन सेनाको प्रतिमा समेत राखिएको छ ।

यस स्थानमा वर्सेनी देश विदेशबाट हजारौ पर्यटकहरू आउने गर्दछन । यो पार्क हाम्रो जिल्लाको प्रसिद्ध पर्यटकीय स्थल हो ।

१) तलका प्रश्नहरूको उत्तर लेख्नुहोस् ।

क) युग कवि भनेर कसलाई चिनिन्छ ?

ख) हाम्रो जिल्लाको नाम कसरी रहन गएको हो ?

ग) सिद्धिचरण पार्क कति नम्बर वडामा रहेको छ ?

घ)पर्यटकीय स्थल भनेको के हो ?

२) तपाईंको वरिपरि स्थानीय स्तरमा रहेका रमाइला ठाउँको वारेमा आफ्ना अनुभवहरू कक्षा कोठामा सुनाउनुहोस् ।

३) तलको कविता शिक्षकसँगै लय हालेर गाउनुहोस् ।

तिम्रै सुन्दर हरियालीमा
तिम्रै सुन्दर वक्षस्थलमा
यो कविको शैशवकाल बित्यो ।
हाँस्यो खेल्यो वन कुञ्ज घुम्यो ।
मेरो प्यारो ओखलढुङ्गा ।

जब म चढेर भावको डुङ्गा
सयर गर्छु स्मृतिको प्रिय गङ्गा,
स्वप्न गगनबाट सुशीतल जल
सुख स्मृतिको बर्सन्छ रिमझिम
मेरो प्यारो ओखलढुङ्गा

क) माथिका सुन्दर हरफहरू युगकवि सिद्धिचरण श्रेष्ठले लेख्नुभएको हो । कविता अनुसार कविले आफ्नो वाल्यकाल कहाँ बिताउनु भएको थियो । लेख्नुहोस् ।

५) तलको पाठ पढ्नुहोस र सोधिएका प्रश्नहरूको उत्तर दिनुहोस् ।

तलुवा गढी

तलुवा गढी ओखलढुङ्गा जिल्लाको साबिक तलुवा गाविस, ठूलाछाप गाविस र मोली गाविसको संगमस्थलमा रहेको छ । यो हालको सिद्धिचरण नगरपालिका वडा नं. २ पर्दछ ।

तलुवागढीलाई जानुका गढी पनि भनिन्छ किनकि यहाँ जानुकादेवीको मन्दिर स्थापना गरिएको छ ।

गढी भनेको प्राचीनकालमा शत्रुवाट जोगिन बनाइएको किल्ला हो । मुख्यतया ढुङ्गा र माटोको चौडा पर्खालले घेरेर अग्लो स्थानमा यस्ता गढीहरू बनाइने गरिन्थ्यो ।

उहिले तोलोवा नाम गरेका किराँत राजाले यही गढीमा बसेर सेनहरूसँग युद्ध लडेका थिए ।

ख) तलका प्रश्नहरूको उत्तर लेख्नुहोस् ।

क) तलुवा गढी कहाँ पर्दछ ?

ख) गढी किन बनाइन्थ्यो ?

ग) तलुवा गढीमा कसको मन्दिर रहेको छ ?

घ) किराँत राजाले कोसँग युद्ध लडेका थिए ?

६) हाम्रा वरपर रहेका महत्वपूर्ण सम्पदा संरक्षण गर्न के गर्नु पर्ला ? कक्षामा छलफल गर्नुहोस् ।

७) आफ्नो अभिभावकसँग ओखलढुङ्गा बजारमा रहेको सिद्धिचरण पार्क, ऐतिहासिक ओखलढुङ्गा रहेको स्थल र स्रष्टापार्कको भ्रमण गर्नुहोस् र त्यहाँ देखेका कुराहरू कक्षामा एक अर्कालाई सुनाउनुहोस् ।

८) तलका चित्र र शब्दको जोडा मिलाउनुहोस् ।

रुम्जाटार

ओखलढुङ्गा बजार

ज्यामिरे

बेतिनी

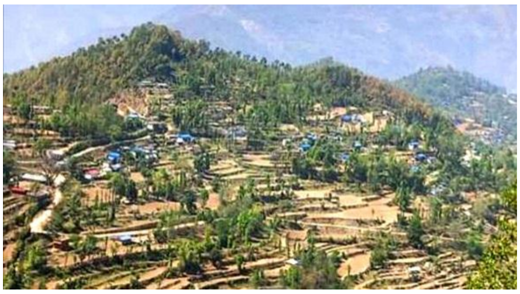

९) तल दिइएको पाठ पढ्नुहोस ।

जन्तरखानीको सेरोफेरो

जन्तरखानी सिद्धिचरण नगरपालिका वडा नं. ६ मा पर्दछ । यो हाम्रो नगरपालिकाको सबैभन्दा उत्तरमा रहेको वडा हो । यस वडामा पाल्ले, फलाँटे, वाखे, नलीडाँडा, मैदाने, कात्तिके, ठाडे बजार, जस्ता टोल बस्ती र बजार रहेका छन् ।

यहाँका मानिसहरूको मुख्य पेशा कृषि र पशुपालान रहेको छ । बुङको आलु यस क्षेत्रको प्रसिद्ध बाली हो । मकैबारीमा रोप्ने आलुलाई ल्होसे भन्दछन् । यहाँ मुख्य गरी मगर जातिको बसोबास रहेको छ ।

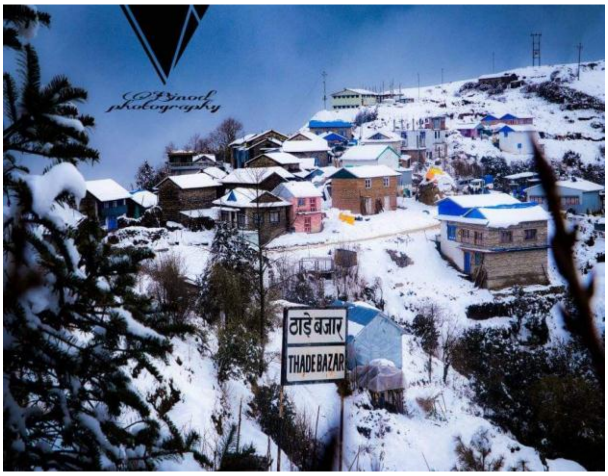

यस वडामा रहेको ठाडे बजार सुन्दर पर्यटकीय स्थल हो । यो बजार सिद्धिचरण राजमार्ग अन्तर्गत सोलु-ओखलढुङ्गा खण्डमा रहेको छ । यहाँबाट उत्तरतर्फ हेर्दा सुन्दर हिमश्रृंखलाहरू देखिन्छन् । यस स्थानबाट विश्वको सर्वोच्च शिखर सगरमाथा समेत देखिन्छ ।

जन्तरखानीमा प्रसिद्ध महघार गुफा रहेको छ । यो विशाल गुफा हाम्रो नगरपालिकाको पर्यटकीय सम्भावना रहेको स्थल मध्ये एक हो ।

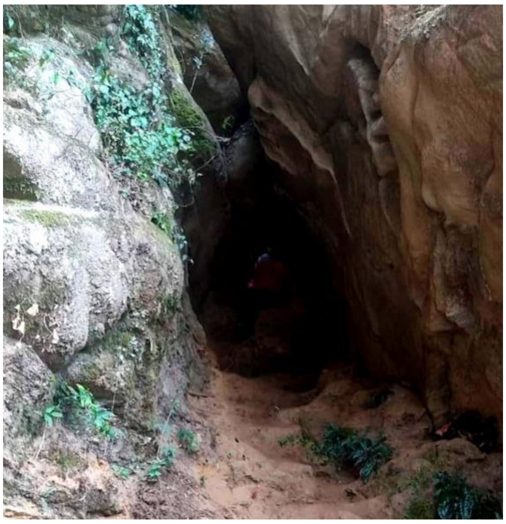

क) तलका प्रश्नहरूको उत्तर लेख्नुहोस् ।

अ) जन्तरखानीमा रहेको प्रसिद्ध गुफाको नाम के हो ?

आ) जन्तरखानीमा हुने मुख्य बाली कुन हो ?

इ) जन्तरखानीका कुनै तीनवटा बस्तीका नाम लेख्नुहोस् ।

ई) ठाडे बजारको कुनै एक विशेषता लेख्नुहोस् ।

१०. तपाईंको वडामा रहेका महत्वपूर्ण स्थानहरूको अवलोकन भ्रमण गरी तलको तालिकामा विवरण लेख्नुहोस् ।

स्थानको नाम	त्यहाँ रहेका मुख्य मुख्य कुरा